

"אין להשיב לאשמה"

דב גלעד כהן¹

טענת "אין להשיב לאשמה" וחשיבות קיומה

1. משהכריזה באת כוח התובע כי סיימה את פרשת התביעה, זכאי הנאשם לטעון כי אין הוא חייב כלל להשיב לאשמה ויש לזכותו על אתר. זאת, הואיל ואין בראיות התביעה "הוכחה לכאורה" לאשמה המיוחסת לו בכתב האישום.
2. בהתעורר טענת "אין להשיב לאשמה" (מוכרת גם כטענת *No Case to Answer* במשפט האמריקאי והאנגלי) על בית המשפט לבחון האם עמדה התביעה בנטל "הבאת הראיות", זאת להבדיל מהבחנה שעושה בית המשפט בסיום המשפט והיא – האם עמדה התביעה ב"נטל השכנוע".

"הוכחה לכאורה" – איזוהי?

3. בית המשפט העליון פירש את משמעות המונח "הוכחה לכאורה", לענין טענת "אין להשיב לאשמה" כ"ראיות בסיסיות", וההלכה בענין סוכמה בפרשת מדינת ישראל נ' שדמי², בזו הלשון:

בית-המשפט לא יטה אוזן קשבת לטענה שלפיה אין להשיב לאשמה אם הובאו ראיות בסיסיות, אם כי דלות, להוכחת יסודותיה של העבירה שפרטיה הובאו בכתב-האישום. ראיות בסיסיות לענין זה אין משמען כאמור ראיות שמשקלן והיקפן מאפשר הרשעה על אתר, אלא כדברי בית-המשפט העליון, ב-ע"פ 28/49 הנ"ל, **ראיות במידה היוצרת אותה מערכת הוכחות ראשונית, המעבירה את הנטל של הבאת ראיות (להבדיל מנטל השכנוע) מן התביעה לנאשם.**

4. התוצאה במקרה בו לא עמדה התביעה בנטל ראשוני זה הינה³:

המשמעות המעשית של "העדר ראיות לכאורה" בהקשר זה כדי לבסס הרשעה "אפילו יינתן בהן מלוא האמון, ויוענק להן מלוא המשקל הראייתי". במצב כזה, אין הצדקה לדרוש מן הנאשם להתגונן, שהרי אין לו בפני "מה" להתגונן, וראוי לזכותו.

5. בהמשכה של רשומה זו תבואנה דוגמאות, ומתוך הפרקטיקה המנחה את בתי המשפט, נוכל אף אנו ליצוק תוכן של ממש אל תוך הכלל בדבר העדרה (או קיומה) של הוכחה לכאורה.

שיקול הדעת והכללים על-פיהם מכריע בית המשפט בטענה

¹ משרד דב גלעד כהן ושות' עורכי דין מתמחה במשפט פלילי, משפט צבאי וסוגיות עקרוניות במשפט מינהלי, בדגש מיוחד על עבירות צווארון לבן, ובפרט: עבירות כלכליות וטכנולוגיות. <http://www.dgc-law.com>

² ע"פ 405/80 מדינת ישראל נ' שדמי, פ"ד לה(2) 757. להלן – **פרשת שדמי**.

³ קדמי, על סדר הדין בפלילים, תשס"ג-2003, עמוד 1049, להלן – **קדמי**.

6. כאמור לעיל, התביעה חייבת בפרשתה לעמוד בנטל הבאת הראיות, זהו הנטל להביא ראיות לכאורה להוכחת האשמה המיוחסת לנאשם. משמעות הטענה "אין להשיב לאשמה" היא, שהתביעה לא עמדה בנטל זה. משמע, **אין בראיות שהוגשו לבית המשפט מטעם התביעה כדי לבסס הרשעה, אפילו אם יינתן בהן מלוא האמון ויוענק להן מלוא המשקל הראייתי.**

7. מערכת ה"כללים" לבחינת קיומה של אותה "הוכחה לכאורה" לאשמה מבוארת בפסיקה ומסוכמת בספרות⁴:

א. כדי לחייב נאשם להשיב לאשמה, אין צורך אלא בראיות בסיסיות וראשוניות, **המפלילות** את הנאשם ו**קושרות** את הנאשם לעבירה.

ב. על בית המשפט לבחון רק את הראיות לחובתו של הנאשם (כלומר, את הראיות **המפלילות** בלבד), תוך בידודן משאר הראיות המונחות לפניו.

ג. גרסת הנאשם, כפי שעולה מאימרה שמסר, תשמש כחלק מראיות התביעה **אם היא מפלילה**, אולם כל עוד הנאשם לא העיד יש להתעלם מגרסתו אם היא פועלת לטובתו.

ד. בית המשפט לא יבחן את "דיותן" של הראיות בשלב זה, והאם נדרשת למי מהן תוספת ראייתית.

ה. בית המשפט לא ישקול שיקולי מהימנות, ולא יעניק בשלב זה "משקל" לכל ראיה וראיה, **למעט במקרים נדירים**. על טעם אחרון זה נדון בהמשך.

8. נסכם ונאמר שהשאלה עליה צריך בית המשפט ליתן דעתו היא כהי לישנא: "היש בהן בראיות המפלילות המונחות לפתחנו, אף ניתן להן את מלוא האמון והמשקל, כדי לבסס הרשעה כנגד נאשם זה?". לשאלה זו עשויות, מטבע הדברים, להיות שתי תשובות:

א. אם ישיב בית המשפט כי ישנן "ראיות לכאורה לגבי היסודות המרכזיים של האישום"⁵, הרי שיהא על הנאשם להשיב לאישום ולהביא ראיות מטעמו, במסגרתה של פרשת ההגנה.

ב. אך בהנתן תשובה שלילית לשאלה זו, הרי שעל בית המשפט לזכות את הנאשם על אתר.

ג. **למותר לציין כי טענה "אין להשיב לאשמה" יכול שתתקבל לגבי כל כתב האישום, או לגבי אישום ספציפי.**

שני החריגים המאפשרים את בחינת מהימנותן של ראיות התביעה

הלכת כחלון

9. כאמור, הכלל הוא כי בשלב זה בית המשפט אינו נותן דעתו לשיקולי מהימנות העדים וגרסאותיהם. אך לכלל זה חריג, אשר הודגש בפרשת כחלון:

⁴ קדמי, שם, עמודים 1051-1049, והפסיקה המאוזכרת בהערות השוליים.
⁵ ע"פ 732/76 מדינת ישראל נ' רפאל כחלון ואח', פ"ד לב(1) 170 – להלן **פרשת כחלון**.

לענין משקלן של הראיות ובחינת אמינותן מן הראוי להוסיף, למען שלמות התמונה, כי ייתכנו נסיבות קיצוניות שבהן תעלה שאלה זו כבר בשלב הדיוני האמור: ...

א. כאשר לא הובאה עדות כלשהי כדי להוכיח יסוד חיוני ומרכזי של האשמה, או

ב. כאשר הסתבר בעליל, על פניו, כי כל הראיות שהובאו על-ידי התביעה הן כה בלתי אמינות עד כי אף ערכאה שיפוטית בת-דעת לא היתה מסתמכת עליהן... אך מובן הוא כי נסיבות מן הסוג השני, שבהן ייזקק בית-המשפט בשלב של תום פרשת-התביעה לענין האמינות, הן חריגות ומכאן גם שההזדמנויות אשר בהן ייעשה יישום מעשי של כלל הפרקטיקה הזו, יהיו נדירות.

ראו גם דבריו של השופט קדמי בעניין מדינת ישראל נ' מחמד דחלה⁶:

לעניינה של "ראיה לכאורה" בקשר לטענה של "אין להשיב לאשמה", המבחן הוא מבחן "חיצוני" של ראיות התביעה "על פניהן", בלי ליתן את הדעת לשיקולי מהימנות ומשקל פרט למקרים נדירים, שבהם חוסר המהימנות זועק מן הראיה ונוטל ממנה לחלוטין את כוחה בתור שכזאת.

10. לפיכך: על מנת שבית המשפט ישמע לבקשתו של נאשם ויבחן בדקדוק את מהימנותן של ראיות התביעה, עם תום פרשתה, עליו להצביע על אחד מאלה:

א. לא הובאה ראיה לכאורה כדי להוכיח יסוד מרכזי של האישום.

ב. חוסר המהימנות זועק מן הראיות לכאורה ונוטל מהן את כוחן בתור שכאלה, עד כי אף ערכאה שיפוטית בת-דעת לא היתה מסתמכת עליהן.

11. במקרים קיצוניים אלה, כאשר מסתבר בעליל, כי הראיות המסבכות שהובאו על-ידי התביעה הן "כה בלתי אמינות עד כי אף ערכאה שיפוטית בת דעת לא היתה מסתמכת עליהן" – אין טעם בנקיטה בכללים שפורטו קודם לכן, ובית המשפט יהיה רשאי לראות ראיות אלו כאילו לא הובאו כלל, ולקבוע כי התביעה לא עמדה בחובת הראיה לכאורה.⁷

מהימנותם של עדים

⁶ בשי"פ 825/98 מדינת ישראל נ' מחמד דחלה, פ"ד נב(1) 625.

⁷ קדמי, על הראיות, מהדורת תשס"ד-2003, ע' 1454.

12. סעיף 53 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 קובע:

ערכה של עדות שבעל-פה ומהימנותם של עדים הם ענין של בית המשפט להחליט בו על פי התנהגותם של העדים, נסיבות הענין ואותות האמת המתגלים במשך המשפט.

13. מן הפסיקה אנו למדים שמהימנותו של עד נקבעת, בדרך כלל, בעזרת אחד או יותר מארבעה המבחנים הבסיסיים הבאים⁸:

א. מבחן ההתרשמות – התרשמותו הישירה והבלתי אמצעית של בית המשפט מאופייה וטיבה של התנהגותו של העד על דוכן העדים.

ב. מבחן ההשוואה החיצונית – השוואת דבריו של העד בבית המשפט עם דברים שאמר במקום אחר, או עם דברים שאמרו עדים אחרים.

ג. מבחן ההשוואה הפנימית – העמדת דברי העד במבחן של "הגיון, שכל ישר ונסיון החיים".

ד. מבחן האישיות – בדיקת ההשלכה האפשרית של אופיו של העד ונגיעתו לעניין, על מהימנות דבריו.

"אין להשיב לאשמה" הלכה למעשה

14. במסגרת פרק זה, תיבחנה החלטותיהם של שופטי ישראל והתמודדותם עם טענת "אין להשיב לאשמה" – לשבט או לחסד. מטרת פרק זה לעמוד על טיב החוקיות והמגמה השלטת בקביעתם של בתי המשפט, האם הובאו ראיות, ולו לכאורה, לביסוס יסודות מרכזיים של האישום? האם לפנינו מקרה בו מהימנותן של הראיות מוטל בספק עד כדי שאף בית משפט סביר לא יוכל לקבלן?

15. פרשת מיכאלשווילי⁹:

א. נגד מיכאלשווילי ושלוש אחרים הוגש כתב-אישום שעניינו שוד, אשר התבצע בשנת 1987 בחניון "בית כלל" שבתל-אביב. המדובר בשוד של 410,000 ₪ מידי חברת שירותי בנק אוטומטיים. על-פי כתב האישום, קשרו שניים מן הנאשמים ביחד עם אדם נוסף, שלא נתפס, קשר לביצוע השוד.

ב. לשם מימוש הקשר הם פנו אל נאשם נוסף, על-מנת שיספק להם רכב לביצוע השוד. על-פי כתב האישום, השיג הלה מכונית מסוג "סוזוקי" בצבע ירוק, אשר אותה גנב מסוכנות להשכרת רכב. בהמשך, פנו שניים מן הנאשמים אל מיכאלשווילי, על-מנת שימלט אותם ממקום הפשע בעזרת מונית שברשותו.

ג. שניים מן הנאשמים ביצעו את השוד, ביחד עם האדם נוסף שהוזכר לעיל. הם השתמשו במכונית ה"סוזוקי" הירוקה שסיפק הנאשם 3, ובאמצעותה יצאו מן החניון שבו התבצע השוד. ברחוב "חובבי-ציון" המתין להם מיכאלשווילי, כשהוא

⁸ קדמי, שם, 1599.

⁹ ע"פ 1524/93 מיכאלשווילי נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(2) 650, להלן – פרשת מיכאלשווילי.

נוהג במונית מסוג "מרצדס" בצבע שחור השייכת לו. הם עלו על הרכב ונמלטו מן המקום.

ד. מיכאלשווילי הואשם בפני בית המשפט בסיוע לאחר מעשה לפשע, עבירה לפי סעיף 1261(1) לחוק העונשין. בתום הבאת ראיות התביעה, עתר בא-כוחו של מיכאלשווילי לבית המשפט, לזכותו בטענת "אין להשיב לאשמה". **בית המשפט קיבל את טענתו וזיכה אותו על אתר**. לציין: נציגת המאשימה, לא התנגדה.

ה. מיכאלשווילי תבע את המדינה לשם קבלת פיצויים בגין ההליכים שנקטו נגדו. בתביעה זו, חזרה בה המאשימה מהסכמתה לטענת "אין להשיב לאשמה". במסגרת ערעורו של מיכאלשווילי על תביעתו לקבלת פיצוי מן המדינה, בתן בית המשפט העליון את הראיות המפלילות נגד מיכאלשווילי שהיו מונחות על שולחנו של התובע, ערב הגשת כתב האישום, ואת העובדות והראיות שהוכחו במסגרת פרשת התביעה ואשר הובילו את הערכאה דלמטה לקבל את טענת הסנגור. וכך קבע השופט בד (פסקאות 14-15 לפסק דינו):

14. ...מה היו למעשה הראיות הקבילות שעמדו לרשות התביעה במשפטה נגד המערער ושהוגשו לבית המשפט?

א) עד ראייה בשם אילן לדרמן מסר, שנסע ביום האירוע במכוניתו באזור בו בוצע השוד, ובהיותו ברח' "חובבי-ציון" ראה את מכונית ה"סוזוקי", שבה ברחו השודדים לאחר ביצוע העבירה. הוא הבחין גם במונית "מרצדס" שחורה, אשר נהגה קיבל כפי הנראה סימן מאחד מנוסעי ה"סוזוקי", ואז שתי המכוניות, היינו ה"סוזוקי" ומונית ה"מרצדס", נכנסו לרחוב שהכניסה אליו אסורה. **העד העיד בביטחה**, שמונית ה"מרצדס" היתה מדגם חדש מסוג 200 או 250, והוא **טען שבתוקף עבודתו הוא מתמצא היטב בדגמים של מכוניות כאלה**. יצוין, שהעד לא היה מסוגל לזהות את נהג המונית.

ב) המערער הודה בחקירתו שהוא בעל מונית שחורה מסוג "מרצדס", אך המדובר במודל 300. הוא הכחיש כל מעורבות מצדו בפרשה.

ג) הוכח קיומן של מספר שיחות טלפוניות בין המערער לבין מבצעי השוד, הנאשמים 1 ו-2, שנוהלו על-ידי המערער באמצעות ה"פלאפון" שבתוך מוניתו האמורה. שתי שיחות נוהלו עם הנאשם 1, 10 ימים ו-21 יום לפני השוד, שיחה אחת נוהלה עם הנאשם 2 בשעות אחר הצהריים של יום השוד (יצוין, שהשוד בוצע בשעה 08:50

בבוקר), ושיחה אחת התקיימה כעבור מספר ימים עם חברה של הנאשמים 1 ו-2.

ד) המערער סירב להיחקר בעת החקירה המשטרית בדבר קשריו עם הנאשמים 1 ו-2, ולפני עדים אחרים מסר מידע לא מהימן בנושא זה. אך הוכח בראיות שונות, שקיימת היכרות קרובה למדיי בין המערער לבין אותם נאשמים.

15. נראה לי שצדקה הפרקליטה המלומדת, שייצגה את התביעה בפני בית המשפט קמא, בהערכתה השלילית בדבר טיב הראיות האמורות, כאשר הסכימה לזיכוי של המערער. להלן כמה שיקולים להסברת מסקנתי זו:

א) העובדה, שהשודדים נעזרו כנראה לאחר השוד, לצורך ההימלטות, במונית אשר המתינה במרחק ממקום ביצוע העבירה, עדיין אינה מראה בבירור שנהג המונית היה מודע לסיבת הנסיעה.

ב) תיאור המונית כ"מרצדס" שחורה אינו מוכיח שהמדובר במונית של המערער. יש בתל-אביב מוניות רבות מסוג זה, וכאן עוד נחלש משקל הראיה על-ידי טענתו התקיפה של עד הראייה הנ"ל שהמדובר היה במונית "מרצדס" ממודל שונה ממודל המונית של המערער. הפרקליטות ידעה, כי אין בידה עד שיוכל לזהות את נהג המונית.

ג) אי-רצונו של המערער לגלות פרטים על קשריו עם הנאשמים 1 ו-2 עשוי לנבוע ממניעים שונים. תיאורטית אין אפילו לשלול את האפשרות שאותם נאשמים אכן ניסו להזמין את מוניתו של המערער למשימה הנדונה ושבחרו במונית אחרת בשל סירובו של המערער לשתף אתם פעולה. הימנעות המערער למסור על כך פרטים עשויה לנבוע מרצון לחפות על חבריו אלה.

יהא מצב זה אשר יהא, הרי עלינו לזכור, כי הימנעות המערער לשתף פעולה עם החוקרים ואף פרטים כוזבים שנמסרו על-ידי עשויים רק לחזק את ה"יש" בראיות המפלילות הפוזיטיביות, ולא לבוא במקומן של ראיות כאלה.

ד) קשה לראות איך יכול היה בית-משפט להרשיע את המערער בעבירה המיוחסת לו על סמך ראיות מעורפלות כאלה.

1. עיננו רואות, כי על אף שתיקתו של מיכאלשווילי בחקירתו ביחס להיכרותו עם מבצעי השוד, מסירת גרסאות עם פרטים בלתי אמינים, הוכחה כי שוחח טלפונית עם שני השודדים זמן קצר לפני ביצוע העבירה, עצם העובדה שבבעלותו מרצדס שחורה הדומה לזו שסייעה לשודדים לאחר מעשה – ואשר "זוהתה" על ידי עד ראיה שעמד על זיהוי זה בבטחה, הרי שלא היה די בראיות אלה שהוכחו בפרשת התביעה, לדעת בית המשפט העליון, כדי מלכתחילה להצדיק הגשת כתב אישום, ועל אחת כמה וכמה אינן מהוות "הוכחה לכאורה" המחייבת את מיכאלשווילי להשיב לאשמה.

2. בשולי הדברים מדגיש השופט בך (פסקה 16 לפסק דינו):

16. כדי למנוע אי-הבנה: אין בדעתי לקבוע שהמערער הינו חף מפשע. הראיות בוודאי אינן משחררות אותו מחשד. אולם הגעתי למסקנה כי נציגי הפרקליטות היו צריכים להיות מודעים, בעת הגשת כתב האישום נגד המערער, לעובדה כי אין בידם חומר ראיות אשר יאפשר את הוכחת אשמתו של המערער במידת הוודאות הדרושה במשפט פלילי. הם היו חייבים להבין זאת בדיוק כפי שהעריכה זאת נציגת הפרקליטות כאשר הודיעה לבית המשפט, לאחר סיום הגשת ראיותיה, שמסכימה היא לזיכוי הנאשם בלי שיחויב אף להשיב על האשמה.

16. פרשת סוכני דלק ושמנים¹⁰:

א. בפרשה זו ייחס כתב האישום לנאשמים עבירה של איסור התקנת שלטים, לפי חוק הדרכים (שילוט) התשכ"ו-1966, בכך שבתאריכים המפורטים בכתב האישום נמצאו בתחנת הדלק אותה מפעילה נאשמת 1, בהנהלת נאשם 2, שלטים הנצפים מדרך בין עירונית. השלטים לא הוסרו גם לאחר התרעה.

ב. העובדות בתיק זה, ברובן אינן במחלוקת. אין חולק כי הנאשמת מפעילה את התחנה בה הוצבו השלטים, הנאשם הוא מנהל הנאשמת, חוכרת המקרקעין היא חברת דלק ושמה גם מופיע על השלטים.

ג. עם סיומה של פרשת התביעה, והעלאת טענת "אין להשיב לאשמה", קבעה השופטת טלי חיימוביץ את הדברים הבאים:

אשר על כן, לאחר שהמאשימה לא הוכיחה את התקנת השלטים בפועל על ידי הנאשמים, ולו

¹⁰ ת"פ (קרית גת) 1398/02 מדינת ישראל נ' סוכני דלק ושמנים ואח', דינים שלום, כרך טו 977.

לכאורה, ולא האשימה אותם בהתקנה "קונסטרוקטיבית" מכח היותם מחזיקי המקרקעין, יש לקבל את טענת הנאשמים לפיה אין הם מחוייבים להשיב לאשמה, בכל הנוגע להתקנת השלטים.

ד. עיננו רואות, גם במקרה זה, כי על אף שנתלו שלטים הנושאים את שמה של "דלק", בתחנה שהפעיל הנאשם, הרי שהתביעה לא הוכיחה ולו לכאורה כי ידו של הנאשם היתה בפועל בדבר. זאת למרות שכל העת ריחף החשד מעל לראשו, עצם היותו מפעיל התחנה ועצם היות תוכן השלט משרת את האינטרס הכלכלי שלו. המסקנה המתבקשת, לדעת בית המשפט, שיש לזכותם על אתר.

17. פרשת פ.מ.א.¹¹:

א. כתב האישום ייחס לנאשמים עבירה של גרם מוות ברשלנות. עפ"י האמור בכתב האישום, עבד המנוח במבנה בהרכבת קורות מתכת, כשעבודתו היתה תחת פיקוח הנאשמים. כתב האישום מוסיף כי המנוח נפל מגובה של 6 מטרים וכי הנפילה נגרמה כתוצאה מכך שבמפלס בו עבד, חלק מהרצפה אינו מכוסה (נמצא חלל ריק שלא מגודר נגד נפילה) וכן המפלס אינו מגודר נגד נפילה.

ב. מטעם התביעה העידו שני עדים כדלקמן: מהנדס מומחה מטעם המאשימה, ועד נוסף שעבד עם המנוח עד סמוך לפני נפילתו והוא זה שהבחין בגופת המנוח המוטלת למרגלות המבנה. כמו כן הוגשו מטעם המאשימה מוצגים שונים, לרבות חוות דעתו של המומחה, צילומים מזירת האירוע והודעות הנאשמים.

ג. יש להדגיש שלא היה עד ראיה לנפילת המנוח, כך שעד היום לא הוברר מהיכן נפל המנוח ומה היו נסיבות נפילתו.

ד. השופטת ברנע, נעתרה לבקשת של הנאשמים שלא להשיב לאשמה, בקובעה שהתביעה לא הוכיחה את נוכחותו של המנוח במפלס המדובר, וכי נסמכה היא רק על סברותיהם ומסקנותיהם של עדי התביעה, מבלי שהיתה לכך הוכחה של ממש, וכך פסקה:

עוד יש לציין שגם אם היה בסיס להנחה שהמנוח עבד באותו בוקר במפלס 6, הרי שלא היה בפני המומחה כל נתון עובדתי שאכן המנוח השאיר כלי עבודה כלשהם במפלס 6, בטרם עבר לעבוד במפלס 12. המומחה, בחקירתו הנגדית בבית המשפט, העיד (בעמ' 31) כי לא היתה בפניו כל עדות כתובה על פיה המנוח השאיר כלים בקומה 6 באותו היום. העד המומחה אמר שהוא מסתמך בהשערותו על כך שבצילום 2 בת/ 4, רואים את מפלס 6 ושם נראה כבל שהינו בגדר כלי עבודה. העד הוסיף שייטכן והכבל הוא של רתכת שהיתה במקום אחר, ולדבריו

¹¹ ת"פ (באר שבע) 1939/98 מדינת ישראל נ' חב' פמא בע"מ ואח', דינים שלום, כרך כז 327.

ייתכן והיו בצד עוד כלי עבודה שהוא לא צילם.
משנשאל העד אם יש לו נתונים עובדתיים שיכולים
לבסס את טענותיו וקביעותיו, השיב: "תשובתי היא
שאינ לי נתונים עובדתיים כאמור אלא רק נתונים
שמתבססים על סבירות גבוהה שהוא נפל באותו
המקום".

ה. עבירת הרשלנות בחוק העונשין מוגדרת ככזו שטיבה "אי ראיית הנולד", וככזו שאינה דורשת מודעות אלא דרישה ערכית של ציפייה סבירה. בתיק זה, הוכיחה התביעה שבקומה בה נראה המנוח עובד בפעם האחרונה לא הותקנו אמצעי מיגון וגידור כלל וכלל – בניגוד גמור לתקנות הבטיחות. עוד הוכיחה שהמנוח נמצא ללא רוח חיים במפלס התחתון של המבנה. עוד הוכיחה באמצעות מהנדס מומחה כי ישנה "סבירות גבוהה" שהמנוח נפל מאותו מפלס בלתי מגודר. אף-על-פי-כן, פתרה השופטת את הנאשמים מהשיב לאשמה שכן – אין כל הוכחה לכאורה לכך שהמנוח אכן היה במפלס המדובר, כל שכן – נפל ממנו.

18. פרשת שדמי:

א. דוגמא ראויה זו תמחיש כיצד ובאילו מקרים מיושמת הלכתו של בית המשפט העליון **לשבת**. בפרשה זו הוגש כתב אישום ובו 9 אישומים נגד רב שהיה אמון על קבוצה של משגיחי כשרות למלונות, בגין קבלת שוחד.

ב. על-פי החשד, נטל הרב שדמי שוחד כדי להעלים עינו ממעשים או מחדלים שהיו בעיתיים מבחינת דיני הכשרות ההלכתיים. בית המשפט שדן בתיק, החליט לפתור את הנאשם מהשיב לאשמה, וזאת על אף שהובאו ראיות והוכח פוזיטיבית שקיבל סכומי כסף, מתנות וחופשות ממנהלי המלון בהם עבדו צוות משגיחי הכשרות שלו.

ג. עובדות אלה הוכחו גם בעדויות וגם בראיות חפציות (שיקים על שמו של הרב שדמי, חתומים על-ידי מנהלי המלון) בלא שהיה לכך הסבר או צידוק. ולא בכדי, כאשר ערעה המדינה לבית המשפט העליון, נקבע שם:

במקרה דנא אין כל מקום לספק, שלא התקיים התנאי הנזכר לעיל, לפיו הראיות מטעם התביעה היו בעליל כה בלתי ראויות לאמון, ששום-בית-משפט לא היה סומך עליהן. נהפוך הוא, ניתן להגיד, שבשלב של הבאת ראיות התביעה לא הייתה כל מחלוקת של ממש לגבי העובדות העיקריות, שפורטו לעיל. לפיכך לא היה כל מקום, באותו שלב, לבחון את משקלן של הראיות ולהביע דעה כל שהיא על מהימנות העדים.

ד. אמנם בשלב זה התביעה בפרשת שדמי טרם הוכיחה ברמה הנדרשת בהליך פלילי, כי המתנות, הכספים והחופשות ניתנו לנאשם כטובת הנאה במטרה שיעלים עינו מענייני הכשרות. אך דוגמא זו היא תמציתה של ההלכה כולה – קיומן של ראיות לכאורה לגבי "היסודות המרכזיים של האישום". ובמקרהו של שדמי: קבלת "מתת" כלשהו על-ידי עובד ציבור, כאשר למתת ישנה זיקה (אף אם לכאורית) לתפקידו,

כלומר – ישנה הוכחה לכאורה להתקיימות יסודות עבירת השוחד שבחוק העונשין.
וכעת נדרש הוא להשיב לאישום ולהסביר את פשר העובדות שהוכחו.